

Ako naglašavanje *jednostāvan* (*jednostāvno*) i jest starije u propisanoj normi, u govornoj praksi proširenije nipošto nije. Govoritelji hrvatskoga književnog jezika, štokavci (najčešće) i neštokavci (redovito) izgovaraju *jèdnostāvan* (*jèdnostāvno*). I upravo otuda, iz uporabne naglasne norme ušlo je takvo naglašavanje u novije jezične priručnike. Brižljivim studijem pisanih izvora (makar i malobrojni jesu) dalo bi se utvrditi da taj proces u prozodiji hrvatskog književnog jezika i nije odskorašnji.

I riječ-dvije još o promjeni mjesta naglaska i tona u riječima *jednostāvan* – *jèdnostāvno*. Pomicanje naglaska sa spojnika poznaju mnoge riječi, napose novije imeničke tvorenice. U hrvatskom književnom jeziku to je živ i sustavan proces

koji ne možemo pratiti samo po zapisanom naglašavanju. Stoga su naglasni likovi poput ovih: *dubinòmjer*, *nebòder*, *vjetròmet*, *vjetròlom* i sl., koje ima i Pravopis, u pisanim izvorima znatno češći nego u govornoj praksi, gdje je običnije *dùbinomjèr*, *nèbodèr*, *vjètromèt*...

Ili ukratko: naglašavanje *jednostāvan* (*jednostāvno*) pripada Karadžić-Daničićevu naglasnom sustavu, a naglasni lik *jèdnostāvan* (*jèdnostāvno*) u uporabnoj je normi prošireniji, običniji. Prema tomu, na upit iz naslova: *jèdnostāvan* ili *jednostāvan*, odgovor je: *jèdnostavan*. Želi li pak tkogod s kojeg razloga da mu izgovor bude starinskiji i stilski obilježeniji, neka kaže *jednostāvan* (*jednostāvno*).

Ivan Zoričić

OSVRTI

ZA V KAD JE RIJEČ O EVROPI

U *Jeziku* br. 1, listopad 1983, izašao je članak Vladimira Vratovića „Europa ili Evropa?“. Podaci o pisanju te riječi sa *u* ili *v* dani su u dovoljnoj količini i dobro.

Slazem se s autorom članka da „oblik *Evropa* s *v* umjesto *u* zapravo strši u sustavu primanja grčkih i latinskih riječi s dvoglasom *eu* na početku ili u sredini riječi“, slazem se također s mišlju „da rimsko posredništvo, kad se grecizama tiče, ili rimsko izvorište, kad se o latinskim tvorbama radi, niti moramo niti smijemo brisati iz svoje kulturne i jezične svijesti“. Ali se – ipak – ne slažem s njegovim zaključkom „da nam se valja vratiti pisanju i izgovaranju *Europa*, *Europljanin*, *europski*“, jer „Dva razloga bez dvojbe

navode“ na taj zaključak, a to su „čuvanje sustava i obnova tradicije, a oba se razloga spajaju u jedan“. I još kaže autor toga članka: „Osim naviknutosti oka i uha ništa nas ne priječi da *Evropu* ponovo zamijenimo *Europom*.“

A zar je „naviknutost oka i uha“ mala stvar? Nije li i to tradicija? I to ova *naša* tradicija, tradicija koju *mi* znamo? Zar time što je naša, u koju smo svojim školovanjem i cijelim dosadašnjim našim životima uklopljeni, zar time ne stvara sama sebi pravo na opstanak, na to da je mi svjesno (samo svjesno, jer ovo je *naša* tradicija) ne preplavimo starijom tradicijom, koja, kada je riječ o najvećem broju nosilaca jezika, pripada povijesti našega jezičnog razvoja, ali ne i nama?

Kaže se i *milijun* i *milion*, kaže se i *špijun* i *špion*, kaže se i *Brijuni* i *Brioni*,

ali hoćemo li zahtijevati u ime nestršanja iz sustava da se u standardnom (književnom) jeziku obavezno govori *avijun*? U standardnom (književnom) govorimo i *au(k)tor* i *auto* i *kauč* (nije sada više važno otkuda je k nama došla riječ s *au*), ali zar ćemo u ime nestršanja iz sustava govoriti (i pisati) *Kaukaz* umjesto *Kavkaz*? U hrvatskom književnom standardu govori se *magazin* i *Suez*, ali hoćemo li u ime nestršanja iz sustava smatrati greškom *Venecuela*? Govori se *Ljermontov*, ali se govori *Lenjin* (a ne *Ljenjin*), i treba li zahtijevati ujednačavanje bez obzira na našu tradiciju? Govorimo *Nju Jork*, *Nju Orliens*, *Nju Džersi*, ali kažemo *Novi Zeland*. Je li to danas potrebno usustavljivati? Govorimo *Budimpešta*, *Bukurešt*, *Sofija*, *Atena*, *Rim* itd. (dakle na naš način izgovaramo strane nazive tih i drugih glavnih gradova), ali *Wien* zovemo *Beč*! Treba li i tu ujednačavati, usustavljivati?

Kad god smo na početku čega u jeziku, kad god imamo posla s rijetko upotrebljivanim nazivima, ima smisla usustavljivati neusustavljeno. Ali kad imamo posla s nečim što je *postalo naša* jezična tradicija (što čujemo kroz cijelo školovanje, u svakodnevnom životu, a ničim se ne kosi s pravilima o slaganju fonema, naprotiv! usporedi: *ovruč*, *ovratnik*, *vreća** i sl.), i to na cijelom području hrvatskosrpskog jezika, mislim da to ne treba dirati, da ne treba postojeću tradiciju, koja nije kratka, zamjenjivati bivšom tradicijom. (Ova naša tradicija ima i socijalno neusporedivo širu podlogu.)

Strži li *v* u *Evropi* i izvedenicama? Sa gledišta sustava primanja stranih riječi sa skupinom *eu* da, ali sa gledišta našeg

* To što ne nalazimo skupinu *vro* posljedica je bivših zakonitosti u jeziku i za temu našeg raspravljanja nema nikakva značenja.

jezičnog osjećaja ne, jer mi tu riječ (i izvedenice) ne doživljavamo s njenim *v* kao neusustavljeni slučaj, kao nešto „falično”, nego kao jednu leksičku jedinicu koja zvuči tako kako zvuči, kao što *stol* zvuči [stól], kao što *kuća* zvuči [kùća] itd.

Dakle, i bez obzira na to što autor navođenog članka kaže: „Posebno ističem i među našim suvremenicima nemali broj znanstvenih radnika, književnika i publicista, starijih i mlađih, koji pišu, govore i, kad god im to urednici dopuste ili lektori propuste, objavljuju svoje tekstove s oblikom *Europa*”, a što je istina, ovih drugih je ipak toliko više da smatram: neka ostane *v* kada je riječ o *Evropi* i izvedenicama. (A mitološka *Europa* neka bude *Europa*.)

Milenko Popović

ZA OBJED

Pošto sam pročitao članak V. Loknara „Nazivi obroka i njihov raspored”, upućujem neke primjedbe.

1. Obrok između jutarnjeg i podnevnog nekad se, kako to tvrdi i V. Loknar, zvao *ručak*. Iz određenih razloga taj se naziv pomaknuo za jedno mjesto, te se danas njime imenuje podnevni obrok. Tako je došlo do toga da izraz *ručak* potiskuje stariju književnu riječ *objed*.

2. Kako *doručak* mora biti „do ručka”, V. Loknar predlaže pomicanje tog naziva na prazno mjesto za obrok između jutarnjeg i podnevnog, koje je, kad je *ručak* prešao na mjesto *objeda*, ostalo bez imena. To prazno mjesto u peteroobročnom nazivlju je, kako to primjećuje i pisac članka, često popunjavano neprikladnim izrazima.

3. Nakon pomaka izraza *doručak* s prvog jutarnjeg obroka ostaje nam na tom mjestu vrlo prikladno i lijepo ime